

Тищук О. М.,

здобувач третього рівня вищої освіти,
під науковим керівництвом д-ра держ. упр., професора Мороза В. М.,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна

**ОПТИМІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНИХ ВИТРАТ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕРЕЖІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ
ЯК НАПРЯМ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**OPTIMIZATION OF PUBLIC COSTS FOR ENSURING THE
FUNCTIONING OF THE NETWORK OF HIGHER EDUCATION
INSTITUTIONS IN UKRAINE AS A DIRECTION OF IMPROVING PUBLIC
POLICY IN THE FIELD OF HIGHER EDUCATION QUALITY
ASSURANCE**

Необхідність оптимізації мережі ЗВО в Україні може бути актуалізована через призму результатів експертної оцінки фахівців Світового банку. Оприлюднений цією інституцією 12 лютого 2024 року проміжний звіт проєкту «Удосконалення вищої освіти в Україні заради результатів» містить висновок щодо недостатньої ефективності мережі державних закладів вищої освіти в Україні. На переконання фахівців мережа таких ЗВО є не лише занадто великою та неефективною, а й такою яка створює проблеми для держави, як за напрямом необхідності забезпечення її фінансової стійкості, так й у контексті питань якості освітньої діяльності і якості вищої освіти [5]. Така оцінка експертів обумовлює необхідність вдосконалення, з одного боку, системи вищої освіти України (в частині оптимізації мережі ЗВО), а з іншого – механізму фінансування державного замовлення на підготовки фахівців з вищою освітою. З огляду на обраний нами предмет наукового пошуку вважаємо за доцільне згадати наукові доробки тих з представників галузі науки «Державне управління», фокусом наукової уваги яких була система вищої освіти або її складові елементи, а саме: І. Бука (з'ясовано потенціали методу

опитування студентів для розбудови системи державного контролю за якістю надання освітніх послуг закладами вищої освіти) [1]; Л. Грень (визначено залежність якості вищої освіти від джерел її фінансування та спеціалізації ЗВО) [3]; С. Домбровська (обґрунтовано місце та роль рейтингування науково-педагогічних працівників в системі державного управління якістю вищої освіти) [4]; В.М. Мороз (детерміновано залежність розвитку трудового потенціалу держави від рівня освіченості населення) [6]; С. Мороз (розглянуто зміст та особливості використання правового механізму державного управління якістю підготовки фахівців на науковому рівні вищої освіти) [7]; Д. Терещенко (проаналізовано напрями забезпечення якості освіти в Європейському просторі вищої освіти) [9] та інші вчені. Деякі з методологічних аспектів порушеної проблематики були розглянуті нами під час попередньо виконаних напрямів наукових пошуків [10]. Не дивлячись на достатній рівень наукової уваги до проблематики ефективності публічного управління функціонуванням та розвитком системи вищої освіти, окремі її питання все ще залишаються відкритими для подальших наукових розвідок у даному напрямку. Серед таких питань неабиякої значущості набувають ті з них, які фокусуються на проблематиці фінансування системи вищої освіти. Одне з таких питань було обрано нами на рівні предмету дослідження.

Метою цієї публікації є акцентування дослідницької уваги (актуалізація гіпотези подальшого дослідження) на можливості оптимізації державних витрат на забезпечення функціонування та розвитку мережі закладів вищої освіти в Україні. Необхідність вирішення цього питання зумовлена, по-перше, запитом з боку держави на зменшення кількості ЗВО (щорічне скорочення кількості випускників закладів загальної середньої освіти повинно неминуче відбиватися на зменшенні кількості ЗВО), а по-друге необхідністю вирішення пов'язаних з фінансуванням освіти і науки проблеми. Обидві ці напрями (проблематика фінансового менеджменту та модернізація мережі ЗВО через їх укрупнення) були актуалізовані у межах основних завдань Стратегічного плану діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року «Освіта переможців» [8].

Виконання сформульованого у Стратегічному плані діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року завдання щодо «модернізації мережі через укрупнення закладів вищої освіти» може бути здійснено за рахунок використання того механізму який було запроваджено Урядом для вирішення питання з фінансуванням закладів загальної середньої освіти з відносно невеликою кількістю здобувачів освіти. На нашу думку, держава може обмежити надання так званих бюджетних місць для тих ЗВО, кількість здобувачів вищої освіти на денній формі навчання в яких не перевищує п'яти тисяч осіб, а згодом – десяти тисяч осіб (показники на рівні п'яти та десяти тисяч осіб актуалізовано нами з огляду на зміст другого критерію презентованої МОН України концепції укрупнення ЗВО [2]). Запровадження державою у дію цього механізму, з одного боку, підвищить рівень мотивації ЗВО до об'єднання (ЗВО, бажаючи зберегти державне фінансування своєї діяльності, самостійно (без втручання держави) прийматимуть рішення щодо інституалізації своїх прагнень до об'єднання. Слід зауважити, що такий механізм не повинен розповсюджуватись на ті ЗВО, підготовка фахівців якими не є масовою, або ті ЗВО які утворені за участю іноземних партнерів.

Список використаних джерел

1. Бука І.С., Мороз В.М., Бука С.А., Мороз С.А. Оцінювання якості вищої освіти студентами як елемент системи державного контролю за якістю надання освітніх послуг закладами вищої освіти (на прикладі опитування студентів Балтійської Міжнародної Академії, Латвія). *Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління»)*. 2018. Вип. 2 (9). С. 282–295.

2. Відбулося засідання спілки ректорів ЗВО. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/vidbulosya-zasidannya-spilki-rektoriv-zvo> (Дата звернення: 19.03.2024).

3. Грень Л.М., Мороз С.А., Романовський О.Г., Мороз В.М., Помаза-Пономаренко А.Л., Попова О.В. Залежність якості вищої освіти від джерел її фінансування та спеціалізації ЗВО: аналіз думки роботодавців і напрями вдосконалення державної політики. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми*

теорії та практики. 2021. Том 2. №37. С. 521-538.

4. Домбровська С.М. Мороз В.М., Мороз С.А. Рейтинг науково-педагогічних працівників, як складова системи державного управління якістю вищої освіти. *Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління»)*. 2017. Вип. 2 (7). С. 294–309.

5. Мережа вишів в Україні є неефективною – World Bank. URL: <https://osvita.ua/vnz/82282/> (дата звернення: 19.03.2024).

6. Мороз В.М. Динаміка зміни індексу освіченості населення на Україні як якісна характеристика системи трудового потенціалу країни. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2009. №2. С. 249–256.

7. Мороз С.А. Мороз В.М. Порядок та умови вступу до докторантури як елемент правового механізму державного управління якістю підготовки фахівців на науковому рівні вищої освіти. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2015. №3. С. 127–134.

8. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Strateh.plan.diyalnosti.MON.do.2027.roku.pdf> (дата звернення 19.03.2024).

9. Терещенко Д.А., Бірюкова М.В., Мороз С.А., Труш О.О. Соціологічний супровід моніторингу якості освіти в сучасному університеті: монографія / за ред. В.М. Мороза. Львів : Видавництво ПП «Новий Світ-2000», 2023. 489 с.

10. Тищук О.М., Мороз О.В. Обґрунтування актуальності дослідження у межах проблематики публічного управління: теоретико-методологічний аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. №3. С. 202-208 DOI: <https://doi.org/10.32702/2306>